

povijest/španjolski
jezik i književnost

Andreja Piršić

HENRY CHARLES LEA

(1825.-1909.)

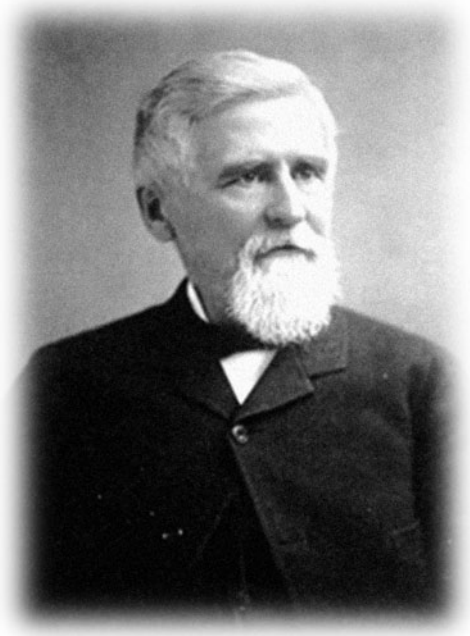
Američka povijest 19. stoljeća obilježena je radom vrlo poznatog i utjecajnog medievista Henryja Charlesa Lee. Bio je američki povjesničar, izdavač i novinar. Izrazito je poznat, ne toliko u američkim krugovima koliko u europskim, po svom radu o crkvenoj povijesti i inkviziciji. Ujedno je i značajan izvor za srednjovjekovnu i ranomodernu crkvenu povijest.¹

Rođen je 19. rujna 1825. godine u Philadelphiji, gdje je i umro 24. listopada 1909. godine. Njegov otac bio je Isaac Lea, slavan izdavač i zoolog. Djed mu je bio Mathew Carey, rođen u Irskoj, ali je imigrirao u Sjedinjene Američke Države gdje je upoznao Benjamina Franklina i počeo raditi u njegovoj izdavačkoj kući. Carey je nastavio s izdavačkim poslom, pokušavajući stvoriti jednu od najuspješnijih izdavačkih kuća. Tiskao je djela Thomasa Jeffersona, Waltera Scotta i mnogih drugih. Careyjev rad nastavili su Isaac Lea, a zatim i njegovi unuci Henry Charles Lea i Mathew Carey Lea.

Školovan je kod kuće. Učitelj mu je bio Eugenius Nulty.² Podučavao je Henryja i njegova brata Mathewa klasičnim jezicima, matematici, kemiji i botanici.³ Kao sedmogodišnjak proveo je kratko vrijeme u Francuskoj, ovladajući pritom francuskim jezikom. Majka Frances Anne Carey usadila mu je ljubav prema poeziji. Prevodio je djela grčkih pjesnika. Bio je talentiran za slikanje, zanimao se za književnost i japanske brončane figure.⁴ Još kao dijete, pokazao je interes za zoologiju. Napisao je nekoliko radova vezanih za konkologiju.⁵

Godine 1843. započeo je s radom u očevoj izdavačkoj kući. Objavio je niz članaka i prikaza. No, 1847. godine imao je živčani slom zbog kojega je bio prisiljen napustiti svoj znanstveni rad na deset godina.⁶ Tada se oženio svojom rođakinjom, Anne Caroline Jaudon i s njom je imao četvero djece. Godine 1851. postao je član izdavaštva *Lea Brothers*.

U isto vrijeme, počeo se zanimati za politiku i građanske poslove. Za vrijeme Američkog građanskog rata bio je član *The Union League*. Godine 1872. osnovao je *The Reform Club* s ciljem političke reforme. Posebno je bio zainteresiran za reformu državnih službi. Bio je član *The National Service Reform League* od 1882. do 1908. godine. Lea je

bio nezavisan u svojim političkim stajalištima te se borio protiv bilo kakve korupcije unutar republikanske stranke.⁷ Bio je član i mnogih sličnih udruženja. Poslije 1902. godine više se počeo koncentrirati na svoj povijesni rad nego na politiku.

U razdoblju kada se oporavljao od živčanog sloma, počeo je čitati memoare francuskih autora. Godine 1859. objavio je povijesni članak koji je kasnije preradio i uključio u svoje djelo *Superstition and Force* iz 1866. godine. U prvom dijelu raspravlja o oblicima srednjovjekovnoga suda i kompurgaciji dok u drugome dijelu piše o samome sudu. Postoji i dodatno poglavlje vezano za torture.⁸ Godine 1867. objavio je *An Historical Sketch of Sacerdotal Celibacy* i 1869. godine *Studies in Church History*.

Lea je imao veze posvuda u Europi. Početkom 70-ih godina 19. stoljeća pisao je raznim knjižnicama i arhivima u Europi da mu pošalju kopije dokumenata vezanih za inkviziciju.⁹ Dopisivao se s mnogim tada poznatim europskim povjesničarima. Sa 60 je godina naučio njemački, a s 80 godina nizozemski jezik.¹⁰ Znanje jezika bilo mu je potrebno kako bi proučavao spise vezane za samu inkviziciju. Godine 1878. ponovno je doživio živčani slom. Oporavio se tek 1885. godine kada je ujedno i napustio izdavačku kuću koju je osnovao njegov djed.

Napisao je nekoliko članaka za *English Historical Review* što ga je dovelo do poznanstva s Lordom Actonom. On je zamolio Lea da napiše poglavlje uoči reformacije za *Cambridge Modern History* što je kasnije izazvalo neke kontroverzije.¹¹ Lea je postao član *The American Historical Society* i pisao je članke za *American Historical Review*. Bio je član i raznih drugih povijesnih društava.

Godine 1888. objavio je svoje najznačajnije djelo *History of the Inquisition of the Middle Ages* u tri sveska. Djelo započinje pregledom svega onoga što je dovelo do

rasta hereza u 13. stoljeću i formiranja posebnih sudova za njihovo suzbijanje.¹² Ovim djelom Lea ne opravdava Crkvu toga vremena, već daje sliku s kojom bi se mogli poistovjetiti protestantski čitatelji.¹³ Mnogi povjesničari smatraju ovo djelo jednim od najtemeljitijih povijesti inkvizicije koje danas postoje.

Lea je smatrao kako ta knjiga nije kraj njegova rada o inkviziciji. Počeo je pisati *History of the Inquisition of Spain* u četiri sveska koju je završio između 1906. i 1907. godine. U međuvremenu je objavio još nekoliko djela; *Chapters from the Religious History of Spain Connected with the Inquisition* 1890. godine, *A Formulary of the Papal Penitentiary in the Thirteenth Century* 1892. godine, *A History of Auricular Confession and Indulgences* u tri sveska 1896. godine, *The Moriscos of Spain, Their Conversion and Expulsion* 1901. godine i *The Inquisition in the Spanish Dependencies* 1908. godine.

History of the Inquisition of Spain bitno se razlikuje od *History of the Inquisition of the Middle Ages*. U svome prijašnjem djelu bazira se na istraživanje povijesti crkvene misli dok se u ovome djelu oslanja na političke činjenice.¹⁴ Djelo započinje podrijetlom inkvizicije i njezinim utemeljenjem u Španjolskoj. Dalje opisuje povijest španjolskih židova i conversosa. Lea daje detaljne opise sudova u raznim španjolskim provincijama. Govori o stavu španjolskih kraljeva naspram inkvizicije. Sam Lea zaključuje kako je njezino djelovanje u potpunosti bilo zlo.¹⁵

Godinu dana prije smrti započeo je rad na povijesti čarobnjaštva kako bi zao kružio svoj cjelokupni rad, ali nažalost nije ga dovršio. Arthur H. Lea, njegov sin, htio je da se očevo djelo završi. Savjetovao se s lordom Bryceom i profesorom Cheynejem sa Sveučilišta u Pensilvaniji oko objave rada. Oni su odlučili da djelo dovrši i uredi profesor sa sveučilišta u Cornellu, George Lincoln Burr. On je naposljetku projekt prepustio profesoru Arthuru C. Howlandu te je rad konačno objavljen 1939. godine u tri sveska pod nazivom *Materials Toward a History of Witchcraft*.¹⁶

Lea je radio na zanimljiv način. Prvo je prikupljao glavne izvore svoga istraživanja. Imao je pisare u različitim arhivima Europe i Južne Amerike, ponajviše u Španjolskoj. Nakon prikupljanja materijala, pristupio bi njihovom proučavanju. Kada bi iscrpio sve izvore, napravio bi indeks svih svojih bilješki. Tek kada bi završio indeks, forimirao bi moguće predrasude. Ako bi naišao na neki materijal koji se ne podudara s dosad otkrivenim, objavio bi ga u posebnom članku. Zatim bi započeo s pisanjem i prepisivanjem. Smatrao je kako treba ispričati povijest onakvu kakvu ju je otkrio.¹⁷

Godine 1909. umire te time prestaje njegovo djelovanje. Arthur H. Lea, njegov sin, bio je izvršitelj oporuke te je nadgledao objavu njegova zadnjeg rada *Materials Toward a History of Witchcraft*. Ujedno je nadzirao prijevode očevih knjiga na druge jezike. Godine 1925. cijela njegova biblioteka donirana je Sveučilištu u Pensilvaniji. Mnogi poznati povjesničari, od kojih su najpoznatiji George Lincoln Burr, Dana C. Munro i Hampton L. Carson, prisustvovali su preseljenju biblioteke.¹⁸

Rad Henryja Charlesa Leea ostat će zapamćen po mnogim stvarima. Njegova su djela originalna te nije potrebno dalje istraživati ono o čemu je pisao.¹⁹ Jedan je od prvih učenjaka koji je upotpunio crkvenu povijest u okviru znanstvene povijesti.²⁰ Ipak, njegova povijest inkvizicije smatra se jednim od najvažnijih izvora te vrste, stoga će Henry Charles Lea u američkoj historiografiji ostati upamćen kao jedan od najznačajnijih i najutjecajnijih medievista 19. stoljeća.

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE:

1866. - *Superstition and Force*. Philadelphia.
1867. - *Historical Sketch of Sacerdotal Celibacy*. Philadelphia.
1888. - *History of the Inquisition of the Middle Ages*. New York.
1890. - *Chapters from the Religious History of Spain Connected with the Inquisition*. Philadelphia.
1896. - *History of Auricular Confession and Indulgences in the Latin Church*. London.
1901. - *The Moriscos of Spain*. Philadelphia.
- 1906.-1907. - *History of the Inquisition of Spain*. New York and London.

MULTIMEDIJALNI IZVORI:

Slika preuzeta s: www.library.upenn.edu/collections/rbm/mss/lea/lea.html.

BILJEŠKE

- 1 *Encyclopedia of historians & historical writing*, s. v. Lea, Henry Charles, sv. 1., 696.
- 2 Podrijetlom Irac. *Dictionary of American biography*, s. v. Lea, Henry Charles. Sv. 11., 67.
- 3 *Henry Charles Lea Papers - Biographical Sketch*, www.library.upenn.edu/collections/rbm/mss/lea/lea.html (12. 11. 2009.).
- 4 *Dictionary of American biography*, 68.
- 5 Znanost o školjkama.
- 6 William M. Armstrong, „Henry C. Lea Scientific Historian“. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography* 4 (1956.), 468.
- 7 *Henry Charles Lea Papers - Biographical Sketch*, www.library.upenn.edu/collections/rbm/mss/lea/lea.html (12. 11. 2009.).
- 8 Armstrong, „Henry C. Lea Scientific Historian“. 469.
- 9 *Henry Charles Lea Papers - Biographical Sketch*, www.library.upenn.edu/collections/rbm/mss/lea/lea.html (12. 11. 2009.).
- 10 *Dictionary of American biography*, 68.
- 11 *Henry Charles Lea Papers - Biographical Sketch*, www.library.upenn.edu/collections/rbm/mss/lea/lea.html (12. 11. 2009.).
- 12 Lord Acton, „A History of the Inquisition of the Middle Ages“. *The English Historical Review* 12 (1888.), 774.
- 13 „The Inquisition of the Middle Ages“. *The North American Review* 376 (1888.), 345.
- 14 E. N. Adler, „Lea on the Inquisition of Spain and Herein of Spanish and Portuguese Jews and Marranos“, *The Jewish Quarterly Review* 3 (1908.), 510.
- 15 Adler, „Lea on the Inquisition of Spain and Herein of Spanish and Portuguese Jews and Marranos“, 571.
- 16 Armstrong, „Henry C. Lea Scientific Historian“. 475.
- 17 *Dictionary of American biography*, 68.
- 18 *Henry Charles Lea Papers - Biographical Sketch*, www.library.upenn.edu/collections/rbm/mss/lea/lea.html (12. 11. 2009.).
- 19 Arthur H. Lea, „Presentation of Portrait of the Late Henry Charles Lea, Vice-President of the Historical Society of Pennsylvania“. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography* 2 (1911.), 139.
- 20 *Encyclopedia of historians & historical writing*, 697.

Pro Tempore

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 8/9, 2010.-2011.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VII, broj 8-9, 2010-2011.

Glavni i odgovorni urednik
Filip Šimetin Šegvić

Počasni urednik
André Burguière

Uredništvo
Tomislav Brandolica, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Filip Šimetin Šegvić,
Nikolina Šimetin Šegvić, Stefan
Treskanica

Urednici pripravnici
Marta Fiolić, Kristina Frančina, Sanda
Vučićić

Redakcija
Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Nikolina Šimetin Šegvić,
Filip Šimetin Šegvić, Stefan Treskanica,
Sanda Vučićić

Tajnica uredništva
Martina Borovčak

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Ivan Botica
Miodrag Gladović, d.i.e.
dr. sc. Borislav Grgin
dr. sc. Mirjana Gross
dr. sc. Željko Holjevac
dr. sc. Nenad Ivić
Branimir Janković, prof.
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Isao Koshimura
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Radivoj Radić
Danijel Rafaelić, prof.
dr. sc. Drago Roksandić
dr. sc. Relja Seferović
dr. sc. Boris Senker
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Lektura i korektura
Marta Fiolić
Ana Jambrišak
Vedrana Janković
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić
Tajana Vlaisavljević

Dizajn i priprema za tisak
Tomislav Vlanić
Lada Vlanić

Prijevod s engleskog jezika
Tomislav Brandolica
Jelena Krilanić
Tina Kužić, prof.
Marko Lovrić
Marija Marčetić
Judita Mustapić
Andrea Pečnik
Marko Pojatina
Prijevod s njemačkog jezika
Sara Katanec
Mirela Landsman Vinković
Azra Plićanić Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić
Prijevod s francuskog jezika
Marta Fiolić
Tea Šimičić
Marina Šegvić, prof.
Mihaela Vekarić
Prijevod sa slovenskog i srpskog jezika
Krešimir Matešić
Prijevod s talijanskog jezika
Marina Šegvić, prof.

Izdavač
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb

Tisak
ZT ZAGRAF

Naklada
Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
DTM GRUPA d.o.o.,
NARCOR d.o.o.,
TRANSPORTI KRAJAN d.o.o.,
HEMA d.o.o.,
KEMOKOP d.o.o.,
EUROGRAF d.o.o.,
Privatne donacije: S. S., M. F., prof.
dr. Drago Roksandić, Marko Lovrić,
Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin
Šegvić, Tomislav Brandolica.

Redakcija časopisa Pro tempore svim
se donatorima iskreno zahvaljuje na
financijskoj podršci!
Redakcija se također posebno
zahvaljuje gospodinu Zlatku Ožboltu,
dia na trudu i pomoći. Zahvaljujući
njemu, put do izdavanja ovog broja
bio je mnogo lakši. Gospodinu Zoranu
Ivankoviću isto tako dugujemo veliku
zahvalu što nam je izašao u susret
prilikom tiskanja časopisa.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
phillip.simetinsegvic@gmail.com